

Hantera schaktmassor

En bra masshantering kan leda till en god resurshushållning i samhället, lägre kostnader, minskade transporter och minskad deponering av avfall. För att uppnå detta är det dock viktigt att följa de regler som finns i miljöbalken och visa hänsyn för miljön och människors hälsa, så att inte eventuella föroreningar sprids i samhället.

Det här är en information om de miljöregler som gäller vid schaktning och vad som krävs av dig som entreprenör.

Inför markentreprenad

Det finns en hel del saker att tänka på innan en markentreprenad;

- Finns det något moment i arbetet som är anmälnings- eller tillståndspliktigt? (beakta handläggningstider)
- Det kan vara bra att ta fram en handlingsplan/schaktplan för hantering av massorna

Kan ett avfall upphöra att vara ett avfall?

Avfall, t ex schaktmassor kan inte upphöra att vara ett avfall bara för att det finns ett behov av dem på en annan plats än där de grävts ut.

Ett avfall upphör inte heller automatiskt att vara ett avfall bara för att det behandlats på något sätt t ex krossas.

När behövs en anmälan eller ansökan om tillstånd?

Schaktmassor betraktas så gott som alltid som ett avfall enligt definition i 15 kap miljöbalken och för vissa moment i hanteringen krävas en anmälan eller en ansökan om tillstånd.

Ett undantag är massor som grävs ut i samband med byggande, som visar sig vara fria från föroreningar och som kommer att återanvändas på samma plats. Det ska dock finnas ett verkligt syfte med användningen på platsen för att detta ska gälla.

Vid hantering av avfall finns det en mängd regler om anmälnings- och tillståndsplikt i miljöbalken. Vad som gäller varierar beroende på om massorna klassas som ett "farligt avfall" eller som "annat än farligt" avfall. Hur denna klassning går till kan du läsa om i avfallsförordningen.

Exempel på verksamheter där anmälan eller tillstånd kan behövas är vid sanering av förorenad mark, mekanisk bearbetning, sortering, behandling, mellanlagring, återvinning, uppläggning av muddermassor, deponering osv.

Mer om anmälnings- och tillståndsplikt vad gäller avfallshantering finns att läsa i 29 kap i miljöprövningsförordningen. Det som gäller för efterbehandling av förorenad mark står i 28§ i förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd.

Vad bör en handlingsplan för schaktmassor innehålla?

Handlingsplaner kan se olika ut men bör åtminstone innehålla;

- Beskrivning av de arbeten som ska utföras
- Tidsperiod för arbetena
- Mängder som ska hanteras
- Förväntade föroreningar
- Provtagning och klassificering av massor alternativt föroreningshistorik
- Vem som kommer bli inblandad i masshanteringen
- Hantering av överskottsmassor och möjligheter för återvinning av massor på platsen eller på annan plats, istället för deponering
- Lagring och transport av massor
- Hantering av schaktvatten
- Kontroll av omgivningspåverkan från schaktning och eventuell efterkontroll
- Hur dokumentation av avfallet ska gå till
- Vem ansvarar för de olika momenten

Vad gäller om marken/massorna är förorenade?

Det finns en risk att schakten kan bidra till att föroreningar sprids till omgivande miljö och till personalen på arbetsplatsen, speciellt om schakten berör exempelvis industriområden, större vägar och andra platser där det historiskt bedrivits någon verksamhet där det kan ha uppstått föroreningar. Därför bör du, innan schaktningen börjar känna till lite om området som du gräver i.

Sådan information kan man få av personer som har kännedom om just den platsen, ex någon som jobbat på fastigheten länge, en fastighetsägare osv. Det går även att ringa kommunen eller länsstyrelsen för att få information om tidigare verksamheter på fastigheten, som kan ha bidragit till föroreningar. Om det tidigt görs en bedömning att det kan finnas föroreningar på platsen, bör provtagning ske innan schaktning.

Om förorening påträffas vid schaktning eller vid provtagning är det viktigt att du snabbt meddelar miljö- och byggnadsför-

valtningen. Det är du skyldig att göra enligt 10 kap miljöbalken. Upplysningsskyldigheten finns till för att tillsynsmyndigheten ska kunna bedriva tillsyn över åtgärder i förorenade områden.

Om en förorening hittas vid provtagning eller schaktning kan det du har tänkt göra behöva stoppas tillfälligt för vidare undersökningar, riskbedömning och eventuellt sanering. Vid saneringar behöver en anmälan oftast lämnas till oss. En särskild anmälningsblankett finns för detta på Luleå kommuns webbplats, www.lulea.se

I de fall områdets föroreningshalter är sådana att en sanering inte behövs eller om syftet med schaktningen inte är att utföra en sanering kan vi komma att ställa krav på försiktighetsmått och skyddsåtgärder vid fortsatt schaktning. I sådana fall kommer vi att efterfråga en schaktplan för fortsatt arbete. Vid större projekt eller vid mer komplex föroreningsbild, bör alltid en masshanteringsplan inklusive provtagningsplan tas fram och visas för miljö- och byggnadsförvaltningen.

Sulfidjordsmassor

Om sulfidjordsmassor grävs upp så kan de innebära en föroreningsrisk och ska därför hanteras som andra massor som innehåller föroreningar.

Skyldigheter vid hantering av avfall

Om du hanterar schaktmassor ska du kunna förmedla vidare information om massornas kvalitet och sammansättning till ex tillsynsmyndigheter, behandlingsanläggningar, mellanlagringsanläggningar och deponier. Du bör därmed ha rutiner för att klassa och särskilja massor med olika krav på hantering.

Du har även en skyldighet att kontrollera avfallstransportörernas tillstånd och du behöver fundera över behov av skyddsåtgärder vid hantering av massorna.

Det är innehavaren av avfallet som har det övergripande ansvaret för klassning av avfallet. Om du väljer att inte provta avfallet, så blir ansvaret inte mindre eller försvinner.

Varför behöver schaktmassorna klassas och hur går det till?

Klassning av massor är viktigt inför borttransport och eventuell återvinning av massorna inom området eller på annan plats. Är du osäker på om det behövs provtagning eller inte, kontakta miljökontoret för diskussion. Tänk på att det är du som verksamhetsutövare som ska föreslå din syn på provtagning för myndigheten. Det är inte myndighetens uppgift att agera konsult.

Provtagning kan ske genom exempelvis samlingsprover i rutsystem på den plats där schaktning ska ske alternativt i högar i samband med schakt (50-200 m³). Utmed ledningsschakt kan provtagning ske var 20-50 meter. Det är inte enbart volymen jord som ska styra antalet prover utan en sammanvägd bedömning av typ av massor, föroreningsstyper, fördelning av föroreningar i jordvolymen, vad massorna ska användas till osv.

Om massorna är av olika slag eller misstänkt förorenade bör provtätheten öka. För provtagning och bedömning av ett schaktområde bör, om egen erfarenhet saknas, en miljökonsult anlitas. Det kan finnas ekonomiska fördelar att tidigt i planeringen få en beräkning över hur stor del massor som kan återanvändas på platsen, återvinnas i andra projekt och vad som behöver skickas på deponi.

Samlingsprov bör hellre tas framför enskilda prov, då ett samlingsprov representerar en större jordvolym. Sannolikhetsbaserad provtagning bör användas som utgångspunkt varvid det finns flera olika metoder. Den enklaste formen är slumpmässig provtagning eller systematisk provtagning eller en kombination av dessa. I vissa fall kan även uppdelning i olika lager vara lämplig.

I vissa fall används mer bedömningsbaserad provtagning, provpunkternas lägen och antal baseras då på subjektiva bedömningar.

Deponi eller tippa på annan plats?

Massor som klassas som ett farligt avfall kan skickas antingen till en deponi för farligt avfall eller en deponi för icke-farligt avfall. Annat avfall än farligt avfall kan skickas antingen till deponi för icke-farligt avfall alternativt en deponi för inert avfall. Det går att läsa mer om de olika deponiklasserna i Naturvårdsverkets föreskrifter och råd om deponering,

I vissa fall behöver massorna behandlas innan deponering, och för detta finns ett antal behandlingsanläggningar att välja på. Vill du tippa massorna på annan plats, t ex i skogen kallas det bortskaffning och då måste du alltid först ansöka om tillstånd för deponi hos länsstyrelsen, oavsett mängder.

Vid klassning av massor är det inte tillåtet att blanda massor med olika föroreningsinnehåll, t ex ett farligt avfall med ett icke farligt avfall.

Vad gäller vid återvinning av massor i anläggningsarbeten?

Kort sammanfattat kan avfall användas för återvinning i olika anläggningsarbeten. Vid återvinning av avfall i anläggningsarbeten finns en handbok framtagen av Naturvårdsverket, "Återvinning av avfall i anläggningsarbeten" NV Handbok 2010:1.

Åtgärden kan vara anmälnings- eller tillståndspliktig enligt miljöbalken. För mer information om detta se vårt informationsblad, "Använda avfall i anläggningsarbeten".

Vad jämför jag provresultaten med för att bedöma risker för miljön och människors hälsa?

För att veta om ett område är att betrakta som förorenat kan jämförelse göras med Naturvårdsverkets generella riktvärden för förorenad mark. Dessa riktvärden är dock framtagna enbart för att bedöma vilka föroreningshalter som är acceptabla att lämna kvar i marken i ett förorenat område, utan risker för människor och miljön. De omfattar inte nivåer vilka är acceptabla att tillföra ett annat, sedan tidigare, kanske opåverkat område. Riktvärdena gäller även under sina specifika förutsättningar.

Vid bedömning om massorna kan återvinnas i anläggningsarbeten finns "Återvinning av avfall i anläggningsarbeten", Naturvårdsverkets handbok 2010:1. Jämförelse kan även göras mot hur uppmätta halter förhåller sig till bakgrundshalter på platsen där de ska användas.

Observera att handboken inte omfattar alla föroreningar som kan förekomma i schaktmassor.

Det bör dock finnas en strävan att massor som uppkommit inne i tätorten inte avsätts på landsbygden och att massor som uppkommit på industritomter inte avsätts på bostadstomter osv. Vid återanvändning av massor i ett område som saneras gäller inte Naturvårdsverkets handbok och högre halter kan därmed accepteras i vissa fall.

Vilka halter som gäller om avfall ska skickas till deponier står i Naturvårdsverkets föreskrift om deponering mm.

Övrigt

För mer information om avfallshantering se våra andra informationsblad "Använda avfall i anläggningsarbeten" och "Mellanlagra avfall".

Kontakta miljö- och byggnadsförvaltningen

Om du funderar över något är du välkommen att kontakta oss mellan kl 9-12 och 13-16, måndag till fredag, telefon 0920-45 66 00. Under sommaren mellan kl 9-12 och 13-15.

